

Іван Паславський*

НОВОЗНАЙДЕНА ДАТА ЗАСНУВАННЯ ЛЬВОВА

Опрацюючи джерела і матеріали до теми українсько-римських церковних взаємин епохи Романовичів, в одному французькому латиномовному стародруку з 1740 року під назвою “Oriens Christianus” (“Християнський Схід”) авторства Мішеля Ле Кієна ми натрапили на таке повідомлення: “Леополь або Львів, центр воєводства в Польщі, – руське місто в Галичині, що, як доносять, було засноване князем русинів Левом 1240 року над річкою Полтвою і біля підніжжя гори”¹. Наскільки відомо, в історичній літературі досі не розглядався 1240 рік, як можливий рік заснування міста Лева².

Однією з перших літописних згадок про Львів є повідомлення Галицько-Волинського літопису під 1256 роком³ про пожежу міста Холма, яку, за словами літописця, “навіть і зо Львова дивлячись, було видно”⁴. Це повідомлення вітчизняного літопису виразно засвідчує, що на 1256 рік Львів уже існував як місто.

Однак, до початку XIX ст., коли російський історик М. Карамзін відкрив Галицько-Волинський літопис (1809 р.) й оприлюднив значні фрагменти з нього (1817 р.)⁵, його інформація залишалася невідомою для істориків. Українські, польські та німецькі автори XVI-XVIII ст., спираючись на опосередковані дані, називали різні дати заснування Львова.

Одну з перших спроб датувати заснування Львова знаходимо в скарзі львівської міської ради королівському судові з вимогою скасувати декрет з привілеями вірменам, виданий 1578 р. королем Стефаном Баторієм. У ній львівські міські райці спростовують твердження вірмен, що вони отримали

* Паславський Іван Васильович – кандидат філософських наук, провідний науковий спеціаліст відділу історії середніх віків Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (Львів).

¹ “Leopolium vel Leopoldis, Palatinatus apud Polonos caput, Russiae et Haliciae civitas ad fluvium Pekevium, et ad montis radices à Leone Russorum principe anno 1240. exstructa fertur” // *Le Quien M.* Oriens Christianus in quatuor patriarchatus digestus. T. I. – Parisiis, 1740. – P. 1283-84.

² У значному масиві історичної літератури, яку нам вдалося опрацювати в процесі підготовки цієї розвідки, ми не знайшли жодної вказівки на дату Ле Кієна. Однак, ми не виключаємо, що хтось із дослідників, принаймні в XIX ст., міг звернути на неї увагу. Проте в історіографії Львова, повторюємо, ця дата залишилася не поміченою.

³ Як відомо дати в Іпатіївському списку Галицько-Волинського літопису були проставлені пізніше в дещо довільному порядку. Через те повідомлення про пожежу Холму виявилось під 1259 р. Однак, історики встановили, що Холм горів навесні 1256 р., і тепер ця дата є загальноприйнятою як перша літописна згадка про Львів.

⁴ *Літопис Руський*. За Іпатським списком переклав Леонід Махновець. – Київ, 1989. – С. 417. Пор.: Полное собрание русских летописей [Далі: ПСРЛ]. – Т. 2. Ипатьевская летопись. – Москва, 1998. – С. 841.

⁵ Див.: Карамзин Н. М. История государства Российского. Т. IV. – Санкт-Петербург, 1817. – С. 315-327. Перша згадка про Львів: Там само. – С. 324.

привілей на проживання у Львові ще від короля Данила. Укладачі скарги твердять, що Данило Романович не міг давати якихось привілеїв вірменам на Львів, бо за його життя цього міста ще не існувало. Адже, - говорить у скарзі, - "Львів заснований близько 1280 року Левом, сином князя Русі Данила, який помер в 1263 або 1264 році"⁶. Вважається, що укладачі скарги запозичили 1280 рік, як дату заснування Львова, від польського історика Мартіна Кромера⁷. Під цим роком він описує набіг польського князя Лешка Чорного на руські землі, який нібито досягнув Львова⁸. Згадавши Львів, Кромер принагідно висловив здогад, що його замок разом із містом був закладений князем Левом, від імені якого пішла назва міста⁹. Проте це повідомлення польського історика аж ніяк не говорить, що Львів був заснований 1280 року, а лише засвідчує, що на вказаний рік він уже існував. Можливо тому в згаданій скарзі львівських міських райців на вірмен дата "circa annum 1280" була виправлена іншим почерком на "anno 1269"¹⁰.

До цієї дати ще повернемося, а поки що вкажемо на інше тогочасне джерело, де 1280 рік виступає як рік заснування Львова. Це джерело – багатомна праця німецьких видавців на чолі з Георгом Брауном під загальною назвою "Огляд найважливіших міст цілого світу", яка з'явилася друком у 1617-1618 рр. у Кельні. В шостому томі цього видання під № 49 вміщена коротка історія та опис міста Львова. Там, зокрема, читаємо: "Львів (німці називають його Лембург, хоча я вважаю, що не правильно, бо точніше було б Левенбург) дістав свою назву, очевидно, від Лева, сина Данила, наймогутнішого короля Південної Русі, і внука володимирсько-галицького князя Романа; він був заснований, як дехто вважає, близько року Божого 1280. Це головне місто Південної Русі, яка є найвеличнішою складовою частиною Польського Королівства"¹¹.

Як встановили дослідники, автором цієї історичної записки про Львів був Йоганн Альнпек (чи Ян Альнпек), німець за походженням, який наприкінці XVI ст. прибув до Львова, де успішно займався аптекарською справою. Свого часу Альнпек здобув ґрунтовну освіту в різних німецьких університетах, цікавився, крім фармакології, географією та історією. У Львові зробив успішну кар'єру, пройшовши шлях від радника магістрату до бургомистра. Це відкривало йому доступ до міських архівів. Саме до нього звернувся кельнський книговидавець Г.Браун, щоб той написав до його "Огляду найважливіших міст цілого світу" статтю про Львів¹².

⁶ Цит. за: *Дашкевич Я. Р.* Древняя Русь и Армения в общественно-политических связях XI-XIII вв. (Источники исследования темы) / Я. Р. Дашкевич // Древнейшие государства на территории СССР. Материалы и исследования: 1982 год. – Москва, 1984. – С. 195. Пор.: *Купчинський О.* Акти та документи Галицько-Волинського князівства XIII – першої половини XIV століть. Дослідження. Тексти. – Львів, 2004. – С. 947.

⁷ Див.: *Дашкевич Я. Р.* Древняя Русь и Армения. – С. 195.

⁸ *Cromer M.* De origine et rebus gestis Polonorum libri XXX. – Basileae, 1555. – P. 247.

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ Див.: *Дашкевич Я. Р.* Древняя Русь и Армения. – С. 195, прим. б.; *Купчинський О.* Акти та документи Галицько-Волинського князівства. – С. 947, прим.**

¹¹ *Bruin G., Novelanus S., Hogenbergus F.* De praecipuis totius universi urbibus. – Lib. II. – Coloniae, 1617. – f. 49.

¹² Про це докладніше див.: *Rachwal S.* Jan Alnpek i jego "Opis miasta Lwowa" z początku

Йоганн Альнпех успішно впорався із цим замовленням. Упродовж 1605-1607 рр. він підготував докладний опис Львова, подавши його коротку історію. На жаль, видавець Г. Браун скоротив і навіть дещо переробив текст Альнпеха. Наслідком цієї переробки була, зокрема, зміна дати заснування міста. Як згодом з'ясувалося, в оригіналі опису Й. Альнпех твердив, що Львів був заснований князем Левом “близько 1270 року від настання ери нашого спасіння”¹³.

На якій підставі видавець виправив Альнпехову дату “circa M. CC.LXX” на “circa M. CC.LXXX”, годі точно сказати. Залишається лиш припустити, що Г. Браун, подібно до львівських міських райців, мав під рукою базельське видання історичної хроніки М. Кромера з 1555 р., де, як вже зазначалося, польський історик подав згадку про Львів та його засновника в контексті подій 1280 року.

А тепер застановимося, звідки Йоганн Альнпех міг взяти дату “circa 1270”. Ми вже говорили, що в скарзі львівських райців на місцевих вірмен первісна дата заснування Львова “circa 1280” була перекреслена і іншим почерком виправлена на “anno 1269”. Немає сумніву, що “близько 1270 року” і “року 1269” – це, по суті, одна й та ж дата, бо вираз “близько 1270 року” може означати 1269, 1268, а то й 1267 рік. Цікаво, що в одній апокрифічній грамоті з останніх десятиліть XVI ст. також вказано на 1269 рік, як дату заснування Львова. Йдеться про так звану грамоту Лева Даниловича ченцям-домініканцям, якою князь нібито дарував їм чудотворну ікону Богородиці. Як сказано в кінці цієї грамоти, вона була дана “у Львові, року другого по збудуванню міста, в понеділок 5 серпня, року від створення світу 6778”¹⁴. Отже, за християнським літочисленням, грамота була дарована 1270 р. А позаяк у грамоті говориться, що це сталося “другого року по збудуванню міста”, то виходить, що, на думку укладачів грамоти, Львів був заснований 1269 року.

Тенденція датувати заснування Львова “близько 1270 р.” простежується і в “Пом’янику” львівського Свято-Юріївського монастиря, який оо. Василяни почали вести 1721 р. Там вказана дата заснування Львова – 1267 рік¹⁵. І на решті у Бартоломея Зиморовича, львівського хроніста другої половини XVII ст., з’являється кругла дата заснування Львова – 1270 рік¹⁶. Після Б. Зиморовича ця дата надовго закріпилася в історіографії Львова. І тільки в деяких виданнях продовжувала побутовувати думка, що Львів засновано 1280 року¹⁷.

XVII wieku / Wschód: Wydawnictwo do dziejów i kultury ziem wschodnich. – Т. 6. – Lwów, 1930. – S. 3-9; *Шишка О. В.* Історія княжого Львова: Історіографічно-бібліографічний огляд / О.Шишка // Вузивська бібліотека. Історія. Теорія. Досвід роботи. – Вип. 2. – Львів, 1993. – С.25-36.

¹³ Цит. за: *Rachwał S.* Op. cit. – P. 10.

¹⁴ “Et data est haec scriptura Leopoli post fundationem urbis anno secundo die lunae Augusti quinta a creatione vero mundi anno VI MDCCLXXVIII (6778)”. Цит. за вид.: *Купчинський О.* Акти та документи Галицько-Волинського князівства. – С. 481.

¹⁵ Див.: Семінарій “Княжі часи” // Давній Львів, 2003. – С. 28.

¹⁶ *Zimorowicz J. B.* Pisma do dziejów Lwowa odnoszące się. Wyd. K. Heck. – Lwów, 1899. – S. 41. Пор.: *Зиморович Б.* Потрійний Львів: Leopoldis Triplex / Пер. з лат. – Львів, 2002. – С. 47.

¹⁷ Пор.: *Echard L.* Dykcjonarzyk geograficzny / Tłum. z franc. – Т. II. – Warszawa, 1782. – S. 102. У французькому виданні цієї праці інформація про Львів відсутня (Див.: *Eachard L.* Dictionnaire de géographie ancienne. – Paris, 1768).

А тепер спробуємо з'ясувати, звідки взялася дата “сігса 1270”. Львівський історик І. Мицько вважає цю дату міфічною і твердить, що її вигадали отці домініканці, підробляючи дарчу грамоту Лева Даниловича¹⁸. Ми погоджуємося з його думкою про міфічність цієї дати, однак вважаємо, що її просто так не вигадували львівські домініканці. Нам здається, що вони, а за ними Й. Альнпех, Б. Зиморович, львівські василіяни спиралися на польського історика Мацея Стрийковського, який у своїй знаменитій “Кроніці” говорить про заснування Львова князем Левом у контексті подій 1267-1269 рр., пов’язаних з убивством князя Войшелка¹⁹. Звідси і термін: “близько 1270 р.”. Цей наш здогад підтверджуємо повідомленням польського історика середини XVII ст. Симона Окольського, який у своїй історії руської провінції Ордену домініканців звернув увагу, що автор відомої поеми “Дніпрові камени” (1620 р.), присвяченої українській історії, на маргінесі своєї книги записав, що князь Лев заснував місто Львів 1268 р. Цю дату С. Окольський потверджує авторитетом М. Стрийковського, який пов’язує заснування Львова з перемогою Лева над Войшелком (бл. 1268 р.)²⁰. Словом, якщо дата “1280 р.” виникла під впливом М. Кромера, то дата “1270 р.” – під впливом М. Стрийковського.

Однак обидві ці дати виявилися справді міфічними. Це стало ясно щойно на початку XIX ст., коли, як вже відзначалося, російський історик Н. Карамзін у першому виданні своєї “Истории Государства Российского” (1816-1817 рр.) оприлюднив значні фрагменти з “Галицько-Волинського літопису”, в тому числі той, де згадується Львів, і який недвозначно засвідчив: у середині 50-их рр. XIII ст. Львів уже існував. Стало зрозуміло, що всі дати його заснування, пізніші 1256 року, історично неоправдані. І навпаки, всі дати, раніші 1256 року, є логічними і становлять науковий інтерес. На сьогоднішній день у джерелах зафіксовані лише дві дати заснування Львова, раніші 1256 року. Це 1249 рік, поданий в одному львівському календарі на 1803 р.²¹, і 1240 рік, віднайденний нами в паризькому виданні 1740 р., про яке власне ведемо мову.

Що стосується дати “1249”, то її можна було б прийняти, однак є декілька обставин, які не дозволяють це зробити однозначно. По-перше, ця дата заявлена надто голосливо, без наведення жодних даних, які б її підтверджували. По-друге, ми абсолютно не знаємо, хто був її автором, наскільки він знав історію, чи володів він якимись історичними джерелами, щоб можна було йому довіряти.

¹⁸ Мицько І. Коментар до кн.: Зиморович Б. Потрійний Львів. – С. 188; Його ж: Королевич Лев Данилович та давній Львів (сторінки з книги) // Галицька Брама. № 9-10 (81-82): Король Данило та його син Лев. – Львів, 2001. – С. 21-22.

¹⁹ Див.: Strzykowski M. Kronika Polska, Litewska, Zmudska i wszystkiej Rusi. – Krolewiec, 1582. – S. 344.

²⁰ Okolski S. Russia florida rossis et liliis. – Leopoli, 1646. – P. 70-71.

²¹ Див.: Nowy Lwowski Kalendarz polski i ruski na rok ... 1803. – Lwów: Druk. J. Pillera, 1803. – P. 2. У рубриці “Wyrachowanie czasu na rok 1803” зазначено, що в 1803 р. минає 554 роки “od założenia miasta Lwowa”. Тобто, виходить, що Львів був заснований 1249 року. На цю дату вперше звернено увагу у вид.: Пеленський Й. Старий і новий Львів / Й. Пеленський // Записки НТШ. – Т.249. – Львів, 2005. – С. 627.

На більшу довіру заслуговує твердження французького джерела початку XVIII ст. про заснування Львова 1240 року. Вірогідність цієї дати значною мірою визначається тим, наскільки гідним довір'я є її автор. Отож пригляньмося до нього ближче.

Почнімо з того, що автором твору “Oriens Christianus”²² є французький домініканець Мішель Ле Кієн (8.10.1661–12.03.1733). Нам вдалося розшукати дані про нього. Народився він у місті Булоні-на-Мері (Boulogne-sur-Mer) у департаменті Па-де-Кале. Він був одним з найбільш освічених людей свого часу. Досконало володів латинською, грецькою, арабською, гебрійською мовами та ґрунтовно знав Святе Письмо. Протягом багатьох років він був головним бібліотекарем домініканського монастиря Сен-Оноре в Парижі²³. Його вважають одним із основоположників наукової візантиністики²⁴. Ле Кієн написав близько десятка наукових праць, з яких окремі охоплюють по декілька томів. Ці праці присвячені критиці протестантських тлумачень Старого й Нового Завіту, розглядові канонічних аспектів ординації єпископів англіканської церкви, розборі різних дискусійних питань, про які традиційно сперечалися східні і західні богослови. Він здійснив фундаментальне двотомне видання богословських творів св. Іоанна Дамаскіна, яке вийшло в Парижі 1712 р. грецькою та латинською мовами. Та найвидатнішим творінням Мішеля Ле Кієна, поза сумнівом, є його вже згадувана праця під загальною назвою “Християнський Схід”, де він подає історію, єпархіальний поділ та ієрархічну структуру всіх східних церков, в тому числі церкви Київської, починаючи від найдавніших часів до початку XVIII ст. Ця тритомна праця побачила світ уже після смерті Ле Кієна стараннями його співбратів по Чину. Спеціалісти справедливо називають цей твір “найвидатнішим з усіх, що написані про східні церкви”²⁵.

Усі праці Мішеля Ле Кієна рясніють посиланнями на Біблію, на Отців Церкви, на єврейських, арабських, візантійських та багатьох європейських авторів. Він був добре обізнаний з середньовічними монастирськими хроніками, про що, зокрема, свідчить той факт, що він віднайшов у одній англійській хроніці XIII ст. звістку про руського архієпископа Петра, який 1244 року прибув на Захід, щоб просити допомоги проти татар²⁶. Мішель Ле Кієн користувався також якимись руськими літописами, про що сам зізнається в декількох місцях своєї праці. Так, навівши перелік київських митрополитів, та подавши короткі

²² Повна назва цього твору українською мовою звучить так: “Християнський Схід, розділений на чотири патріархати, де представлені церкви, патріархи та інші глави церков цілого Сходу. Дослідження й праці преподобного отця ієромонаха Мішеля Ле Кієна, меріно-булонця, Ордену Братів Проповідників. Посмертне видання. Париж: Королівська друкарня, 1740 р.” Усі три томи охоплюють понад 5000 сторінок тексту!

²³ Quetif J., Echard J. *Scriptores Ordinis Praedicatorum*. – Т. II. – Paris, 1721. – S. 808-810; Michael Le Quien // *Chalmer's Biography*. – Vol. 25. – 1812. – P. 431; Maulvault A. Quien (Michael Le) // *Encyclopédie des sciences religieuses*. – Т. XI. – Paris, 1881. – P. 66-67; Salaville S. II centenaire de Michel Le Quien (+1733-1933) // *Echos d'Orient*. – Т. XXXII. – 1933. – № 171. – P. 257-266.

²⁴ Див.: *Острогорський І.* Історія Візантії / Пер. з нім. – Львів, 2002. – С. 8.

²⁵ Maulvault A. *Op. cit.* – P. 67.

²⁶ Див.: *Паславський І.* Український епізод Першого Ліонського собору (1245 р.). Дослідження з історії європейської політики Романовичів. – Львів, 2009. – С. 15.

дані про них, він зазначив, що інформацію про цих вищих церковних ієрархів Русі він почерпнув “з літописів цього племені” (ex illius gentis Annalibus)²⁷. І справді, подаючи хронологію київських митрополитів, та наводячи короткі історичні довідки про них, Ле Кієн часто покликається на “Russorum annales”²⁸.

У зв’язку з цим виникає питання: звідки Ле Кієн міг мати руські літописи або, принаймні, виписки з них? На це питання французький вчений сам дає відповідь. У декількох місцях своєї праці він говорить, що дані про вищих ієрархів Київської церкви перших століть її організованого існування він отримав “a Clariss[imo] D[omino] Delisle” із Санкт-Петербурга²⁹. Ми встановили, що “ясновельможний пан Delisle” – це Жозе-Ніколя Деліль [Joseph-Nicola De l’Isle: 1688-1768] – визначний французький астроном і географ, який з 1725 по 1747 рр. жив у Санкт-Петербурзі, де на запрошення Російської Академії наук займав пост директора астрономічної обсерваторії³⁰. Отож цей астроном та географ Деліль і постачав Ле Кієнові необхідні літописні дані про ранню історію Київської церкви.

Другим важливим джерелом, звідки Мішель Ле Кієн черпав інформацію для свого реєстру київських митрополитів, був каталог Даниеля Папєброка (1628-1714), голландського єзуїта, який у вступній частині до першого тому знаменитого видання Товариства Болландистів “Життя святих” (Acta Sanctorum) на місяць травень вказав імена низки перших київських митрополитів, однак, не всіх³¹. Хоч домініканець Ле Кієн і назвав єзуїта Папєброка “великим ерудитом” (vir pereruditus), він все ж оцінював його каталог критично, вважаючи його “неповним і недбало укладеним” (mancam prorsus, nec satis accuratam). Очевидно, тому він звернувся до свого земляка Деліля, щоб той надіслав йому перелік митрополитів із руських літописів, які в цей час російські можновладці інтенсивно звозили до Санкт-Петербурга з цілої імперії, в тому числі з України³². З яких саме літописів Деліль робив відповідні виписки, залишається поки що науковою загадкою. Але факт залишається фактом: Мішель Ле Кієн справді мав у розпорядженні виписки з якихось руських літописів, можливо, навіть з таких, які досі не збереглися.

Про добре знання Ле Кієном давньоруських, а також візантійських, арабських та західних джерел свідчить наукова фаховість, з якою він написав історичний нарис про початки Русі та поширення християнства на руських землях. Для підтвердження сказаного наводимо кілька його цікавих висловлювань. Так, говорячи про виникнення Києва, вчений домініканець відзначив: “Колись столицею і митрополією цілої, тобто однієї і другої Русі був Київ – місто, засноване руським князем Києм на крутому березі ріки Дніпра, в місцевості

²⁷ Oriens Christianus. – Т. I. – Р. 1274.

²⁸ Ibidem. – Р. 1261, 1262, 1263, 1264, 1265.

²⁹ Ibidem. – Р. 1260, 1261, 1274.

³⁰ Энциклопедический словарь Брокгауза-Ефрона. – Т. X. – Санкт-Петербург, 1893. – С. 339.

³¹ Oriens Christianus. – Т. I. – Р. 1259-60. Поп.: Acta Sanctorum: Maii. Collecta, digesta, illustrata a Godefrido Henschenio et Daniele Papebrochio e Societate Iesu. – Т. I. – Antverpiae. 1680. – Р. I-VI.

³² Див.: Прицак О. Іпатський літопис та його роль у реставрації української історичної пам’яті // Хроніка 2000 / Культура та наука світу: внесок України. – Київ, 2000. – С. 94-103.

родючій і мальовничій; [це сталося] в IX столітті від народження Христа”³³. В іншому місці Ле Кієн пише: “Навернення цілого народу Русі до [Христової] віри відбулося в X столітті [...], а саме 987-го або 988-го року, за святішого патріарха Константинопольського Миколая Хризоберга”. При цьому Ле Кієн покликається на авторитет арабського історика Аль-Мекіна, який у своїй “Історії сарацинів” поставив дату хрещення Русі на 377 рік за мусульманським літочисленням (Гіджри)³⁴. А ось ще один цікавий пасаж з Ле-Кієнового твору: “Середньовічні грецькі автори часто згадують русів, називають їх прадавнім їхнім етнонімом Ρός [Rhos], і локалізують територію їх розселення між річками Дон і Дніпро. Тут, без сумніву, слід розуміти південну Русь, яка ще називається “Мала” і “Чорна”, а не ту, що простягається на півночі, і яка сьогодні відома то як “Велика”, то як “Біла”, то як “Московія”³⁵. І ніби застерігаючи тих, хто в майбутньому твердитиме, що Московська церква є матірною для Київської, французький домініканець недвозначно ствердив: “Московія прийняла християнську релігію від Малої Русі і згодом розрослася до Великої Росії завдяки київським митрополитам, які часто призначали їй єпископів, зокрема новгородського і ростовського”³⁶.

Загалом, у невеликому за обсягом нарисі про початки Русі та перші віки християнства на руських землях Ле Кієн покликається на свідчення п’ятох візантійських авторів (Константин Багрянородний, патріарх Фотій, Іоанн Скилица, Георгій Кедрин, Никита Хоніат), на сімох європейських істориків (Петро Даміані, Цезар Бароній, Зігмунд Герберштайн, Мартін Кромер, Адам Олеарій, Даніель Папелброк, Ансельмо Бандурі), та одного арабського вченого (Аль-Мекін).

Як бачимо, наукова ерудиція і дослідницька сумлінність Мішеля Ле Кієна не може викликати сумніву. Все промовляє за тим, що у своїх твердженнях і висновках він спирався на міцну джерельну базу. Тож важко припустити, щоб дату заснування Львова під 1240 роком він міг придумати. Безпідставність такого припущення спростовується ще й тим фактом, що з тринадцяти міст – єпископських кафедр Київської митрополії³⁷ він називає час заснування тільки двох – Києва (IX ст.) і Львова (1240 р.). В історичних довідках про інші міста Ле Кієн нічого не говорить, хто і коли їх заснував. Це можна пояснити тільки одним: про початки Києва і Львова він мав якісь дані, а про інші міста не володів такою інформацією, тому й не став нічого вигадувати.

³³ Oriens Christianus. – Т. I. – Р. 1257-58.

³⁴ Ibidem. – Р. 1259-60. Про Аль-Мекіна докладніше див.: *Васильєвский В. Г.* К истории 976-986 годов (Из Ал-Мекина и Иоанна Геометра) // Труды. – Т. II. – Вып. 2. – Санкт-Петербург, 1909. – С. 69-106.

³⁵ Oriens Christianus. Т. I. – Р. 1257-58.

³⁶ Ibidem. – Р. 1291-92.

³⁷ Мішель Ле Кієн подає коротку інформацію про такі українські і білоруські міста: Київ, Луцьк, Полоцьк, Перемишль, Львів, Холм, Пінськ, Турів, Мстислав, Могильов, Вітебськ, Переяслав, Вільно. Ось характерний приклад його інформації: “Луцеоріум або Луцеорія, по-польськи Луцко, головне місто Волині і столиця Луцького воеводства, розташоване над річкою Стир [Steer] в межах Малої Русі, в якому, як доносять, більше православних та юдеїв, ніж католиків” (Op. cit. – Р. 1281-82).

У випадку Києва можна точно ствердити, що інформацію про час його виникнення Ле Кієн почерпнув із візантійських і арабських писемних джерел, автори яких і справді відносять заснування Києва до IX століття³⁸. Звідки Ле Кієн узяв дату заснування Львова, він, на жаль, не говорить, і про це поки що можна тільки здогадуватися. Ми припускаємо, що інформацію про Львів вчений домініканець міг знайти, якщо не в якомусь руському літописі, що його він мав під рукою, то в архіві свого рідного монашого ордену. Адже достеменно відомо, що домініканці практично від початку організації своєї спільноти (20-ті рр. XIII ст.) вели активну місіонерську діяльність на землях Русі, зокрема в Києві та Галичі³⁹. Особливо відчутною була їхня діяльність в Галицько-Волинській державі часів Данила Романовича, який протегував їм, а деяких домініканців використовував для дипломатичних зв'язків з Римською курією. Історичні джерела донесли до нас навіть імена цих домініканців. Це, зокрема, ченці Алексій і Генріх, яких папа Інокентій IV навесні 1246 р. прислав на галицько-волинський княжий двір для ведення справ, пов'язаних із планованою церковною унією та майбутньою коронацією князя Данила⁴⁰. Річ зрозуміла, що домініканці, які були активно заангажовані в руські справи, напевно відправляли проводові свого Ордену в Рим якусь інформацію, і то не тільки про свої місійні успіхи на теренах Русі, але й про загальну політичну та культурну ситуацію в Галицько-Волинській державі. Адже важко уявити, щоб папські посланці, які тривалий час перебували при дворі Данила Романовича, не поінформували Римську курію, а тим більше центр свого Ордену про особу самого галицького володаря та про видніших постатей з його родини та оточення. І справді, важко заперечити, що подібна інформація не була підготована й відправлена до Риму. Тим більше, що починаючи з середини 40-х рр. XIII ст., Рим став виявляти особливий інтерес до Галицько-Волинської держави, яку розглядав як форпост проти монголо-татарської загрози. Після того, як наприкінці 1244 р. Романовичі вислали до Риму дипломатичну місію на чолі з галицьким єпископом Петром⁴¹, в Римській курії стали пильніше приглядатися до постаті Данила Романовича. Тому якнайширша інформація про нього була необхідна папі, який, цілком природно, хотів більше знати, з ким має справу. Хтозна, можливо, на дні домініканських архівів лежать якісь писемні повідомлення про Галицько-Волинську Русь, що їх могли надсилати туди домініканські місіонери, звітуючи про свою духовну діяльність на сході Європи. До речі, про цю діяльність добре знав Ле Кієн: в одному місці своєї праці він говорить,

³⁸ Див.: *Бартольд В. В.* Арабские известия о русах // Бартольд В. В. Сочинения. – Т. II. – Ч. I. – Москва, 1963. – С. 854-858.

³⁹ *Rawita-Gawroński F.* Zakon oo. Dominikanów w Kijowie. Szkic historyczny. – Kijów, 1912. – S. 12-19; *Altaner B.* Dominikanermissionen des 13. Jahrhunderts. Forschungen zur Geschichte der kirchlichen Unionen und Mohammedaner-und Heidenmissionen des Mittelalters / Breslauer Studien zur historischen Theologie. – Bd. III. – Habelschwert, 1924. – S. 214-225.

⁴⁰ *Documenta Pontificum Romanorum Historiam Ucrainae Illustrantia (1075–1953).* – Vol. I. Collegit *A.G. Welykyj* / *Analecta OSBM.* – Ser. II. – Sec. 3. – Romae, 1953. – N. 17. – P. 33. Див. також: *Raynald O.* *Annales Ecclesiastici.* – T. XIII. – Coloniae, 1691. – P. 559; *Altaner B.* *Op. cit.* – P. 222-223, Anm. 44.

⁴¹ Див.: *Паславський І.* Український епізод Першого Ліонського собору (1245 р.). – С. 50-82.

що церковну унію між Києвом і Римом підготували латинські місіонери, особливо, домініканці⁴².

У цьому контексті варто звернути увагу ще на один красномовний факт. У двох місцях своєї праці Ле Кієн пише, що при підготовці історичної довідки про київську церковну провінцію, зокрема про Галицьку митрополію, він користувався хронікою згадуваного вже польського історика М. Кромера⁴³. Однак, на відміну від деяких польських та німецьких хроністів, він проігнорував повідомлення М. Кромера про заснування Львова під 1280 роком, і вказав на 1240 рік. Це ще раз засвідчує, що французький історик мав під рукою якесь особливе джерело про походження Львова.

У кожному разі звістка домініканця Мішеля Ле Кієна про заснування Львова 1240 року не була плодом його фантазії, а мусіла ґрунтуватися на якомусь автентичному документі. Як ми бачили вище, Ле Кієн був солідним ученим, який поважно трактував історію і широко використовував історичні джерела, в тому числі давньоруські.

Зрештою, існує одне опосередковане підтвердження дати Ле Кієна. Маємо на увазі так званий Тверський літопис, у якому під 1241 роком записано, що під час походу хана Батія “на угри” його перестрів угорський король Бела біля “Солоной рѣкы”, на якій стоять “грады велиньские: Изборско, Львовъ великий, Велинь”⁴⁴. Правда, деякі дослідники, виходячи з того, що цей літопис є пізньою компіляцією, укладеною шойно в 30-их рр. XVI ст., піддають сумніву це повідомлення. На їхню думку, звістка про Львів під 1241 р. є результатом невдалої інтерполяції у літописний текст уривку із так званого “Списку міст далеких і близьких”, який походить із XIV ст.⁴⁵. Однак, Тверський літопис міг бути скомпонований не тільки на основі відомих дослідникам писемних пам’яток і літописів, але й на підставі якихось невідомих сьогодні джерел. Тому не можна цілком відкидати його повідомлення, в тому числі і звістку про Львів.

На закінчення зупинімося ще на одній проблемі. Як відомо, в історіографії існують дві думки про те, хто заснував місто Львів: одні історики вважають, що засновником був Лев Данилович, а інші, – що Данило Романович. Ми бачили, що в історичних хроніках та документах XVI - XVIII ст. панувала загальна думка, що місто Львів заснував князь Лев. Вперше ця думка зафіксована в польській рукописній статті з XV ст. про герби й відзнаки королівства Польщі, авторство якої приписують історикові Яну Длугошу. Він, як відомо, широко використовував руські літописи, більшість з яких до сьогодні не збереглася. Отож у згаданій статті читаємо: “Львівська земля – п’ята; вона носить відзнаку [у

⁴² “Caeterum non defuerunt ex Kioviensibus, qui communionis Romanae tenaciores aliis fuerint, ab Fratribus scilicet Praedicatoribus praesertim, necnon Minoribus edocti”. Переклад: “Зрештою, ніколи не бракувало киян, які більше від інших прагнули єдності з Римом; це були ті, яких просвіщали брати-монахи, особливо домініканці, а також францисканці”. Див.: Oriens Christianus. – Т. I. – Р. 1259-60.

⁴³ Ibidem. – Р. 1259-60, 1261-62.

⁴⁴ ПСРЛ – Т. 15. Рогожский летописец. Тверский сборник. – Москва, 1963. – С. 375.

⁴⁵ Див.: Книш Я. Заснування Львова / Я. Книш // Семінарій “Княжі часи”. – Львів, 2002. – С. 7-8; Його ж: Звістка про Львів у Тверському літописі під 6749 (1241) р. / Я. Книш // Княжа доба: історія і культура. – Вип. 2. – Львів, 2008. – С. 133-136.

вигляді] синього лева на червоному⁴⁶ полі, не увінчаного короною, що спинається на скелю. Цей образ є спільним символом цієї землі та її [головного] міста, яке називається Львовом, тому що вперше було засноване князем Левом”⁴⁷.

Невідомо, чи про згадану польську пам’ятку знав німецький космограф Себастьян Мюнстер, який у своїй німецькомовній праці “Космографія або опис усіх країн, держав, князівств і міст” (перше видання: Базель, 1541) подав таку інформацію: “Львів, по-німецьки Лембург, є головним містом Русі, яке свою назву дістало від володаря Лева на пам’ять про велику перемогу, яку він здобув у боротьбі з народами цієї ж землі”⁴⁸.

Після С. Мюнстера практично всі західні історики другої половини XVI – XVIII ст., які вели мову про Львів, твердили, що його заснував Лев Данилович. Крім М. Кромера, М. Стрийковського, Й. Альнпеха, С. Окольського, Ю.-Б. Зиморовича, Л. Ехарда, думки яких ми вже наводили, цей погляд підтримали А. Гвагніні, Б. Папроцький, М. Груневег та ін.⁴⁹ На князя Лева, як засновника міста Львова, вказують також деякі так звані “західноруські” літописи того часу⁵⁰.

Однак, уже в середині XVII ст. цей погляд був підданий сумніву. Року 1647 в німецькому місті Ульмі вийшла друком праця Мартіна Цайллера під назвою “Новий опис Польського королівства та Великого князівства Литовського”, в якій подано опис Львова з короткою історичною довідкою про нього⁵¹. Німецький автор переповідає повідомлення М. Кромера про спустошення 1280 р. польським князем Лешком Чорним руських земель “аж по Львів”. Він підтримує думку польського історика, що Львів дістав свою назву від “князя Лева, сина руського короля Данила”, але сумнівався, чи Лев міг заснувати це місто. На думку Цайллера, князь Лев “міг його тільки відбудувати, відновити і міцніше укріпити”⁵².

Через дванадцять років після вченого німця Цайллера подібний сумнів щодо князя Лева, як засновника Львова, висловив учений голландець Андреас Целлярій. Ось, що він з цього приводу пише: “Кромер вважає, що руський князь Лев заснував це місто і дав йому назву. Щодо походження назви, то, правдоподібно, так і було. Однак, сумнівно, чи був цей Лев засновником міста, яке існувало ще до нього, як про це можна судити на підставі багатьох даних. Про

⁴⁶ В одному із списків цитованої пам’ятки, що був виготовлений близько 1570 р., замість слова *rubeo* (червоне) написано *blanco* (біле).

⁴⁷ *Insignia seu clenodia Regni Poloniae // Dlugosz J. Opera omnia. – Vol. I. Opera varia. – Cracoviae, 1887. – P. 560.*

⁴⁸ *Munster S. Cosmographie oder Beschreibung aller Länder, Herrschaften, Fürnemsten, Stetten. – Basel, 1564. – P. 1269.*

⁴⁹ *Gwagnini A. Sarmatiae Europaeae descriptio. – Cracoviae, 1578. – f. 70 v.; Paprocki B. Gniazdo Cnoty, skąd Herby Rycerstwa sławnego Krolewstwa Polskiego, Wielkiego Księstwa Litewskiego, Ruskiego... początek swóy maia. – Kraków, 1578. – P. 1221; Ісаєвич Я. Найдавніший історичний опис Львова [М. Груневега] // Жовтень. – 1980. – № 10. – С. 107.*

⁵⁰ ПСРЛ. – Т.35. Літописи белорусско-литовские. – Москва, 1980. – С. 94, 150, 178, 198, 219.

⁵¹ *Zeiller M. Neue Beschreibung des Königreichs Polen und Großherzogtums Litauen. – Ulm, 1647. – P. 133-141.*

⁵² *Ibidem. – P. 139.*

Лева можна хіба сказати, що він це місто відновив, відбудував та зробив більш укріпленим⁵³.

Зерна сумніву, посіяні М. Цайллером і А. Целлярієм в XVII ст., зійшли до піру в XIX ст., коли українські галицькі історики піддали ревізії офіційну версію про князя Лева, як засновника Львова. Першим це зробив піонер галицької історичної науки середини XIX ст. Денис Зубрицький. Покликаючись на опубліковані Н. Карамзіном фрагменти з Іпатіївського літопису, в яких виразно говорилося, що Львів існував уже в 50-их рр. XIII ст., він заперечив твердження Б. Зиморовича, що місто Лева було засноване 1270 року⁵⁴. Він також відкинув традиційну версію, за якою Львів заснував князь Лев Данилович. На підтвердження своєї думки Д. Зубрицький процитував відомі слова А. Целлярія, що Лев не міг заснувати Львова, а лише відбудував його після якогось великого спустошення⁵⁵.

Цікаво, що Д. Зубрицький, для якого авторитет Н. Карамзіна був незаперечний, проігнорував його думку, що Лев Данилович “утвердив свій престол у новому місті Львові, заснованому ще за Данила”⁵⁶. Галицький історик вважав, що місто під назвою Львів існувало вже задовго до Романовичів, тому воно “не могло бути засноване ані князем Левом, ані його батьком – королем Данилом”. Назва міста, на думку Д. Зубрицького, походить “не від князя Лева, а від лева – короля звірят”⁵⁷.

До думки Н. Карамзіна, однак, прислухався Іван Вагилевич, молодший сучасник Д. Зубрицького і член славнозвісної “Руської Трійці”. У своїй знаменитій “Граматиці малоруського язика”, виданій у Львові 1845 р., він ствердив, що “Львів закладений Данилом Романовичем”⁵⁸. У своїх пізніших публікаціях І. Вагилевич розвивав цю думку, уточнюючи, що князь Данило заснував Львів близько 1250 року⁵⁹. Прикметно також, що І. Вагилевич вперше в історіографії пов’язав час виникнення Львова з появою низки інших міст, які були засновані Романовичами наприкінці 30-их рр. XIII ст. Зокрема, він ствердив, що “первісне закладення Львова Данилом Романовичем відбулося одночасно із заснуванням Холма”⁶⁰.

Версію І. Вагилевича про те, що Львів був заснований князем Данилом Романовичем, підтримала більшість українських та іноземних істориків XIX ст., зокрема Ісидор Шараневич, Антін Петрушевич, Кароль Відманн, Карл Вільгельм

⁵³ *Cellarius A.* Regni Poloniae, Magnique Ducatus Lituaniae, omniumque regionum juri polonico subjectorum. Novissima descriptio. – Amstelodami, 1659. – P. 317.

⁵⁴ Див.: *Zubrzycki D.* Rys do historyi narodu ruskiego w Galicji i hierarchii cerkewney w temże krulewstwie. – Zesz. 1. – Lwów, 1837. – S. 46.

⁵⁵ *Ibidem.* – P. 47.

⁵⁶ *Карамзин Н. М.* История государства Российского. – Т. IV. – С. 110. Трохи раніше, говорячи про події 1259 р., Н. Карамзін сказав про Львів, що він був “незадолго до того времени основанный и названный именем старшого сына Даниилова” (Там же. – С. 80).

⁵⁷ *Zubrzycki D.* Kronika miasta Lwowa. – Lwów, 1844. – S. 7.

⁵⁸ *Wagilewicz J.* Grammatyka języka małoruskiego w Galicji. – Lwów, 1845. – S. 143.

⁵⁹ *Wagilewicz J.* Początki Lwowa // *Kółko rodzinne.* – Lwów, 1860. – № 7. – S. 111.

⁶⁰ *Wagilewicz J.* [Komentarz] // *Akta grodzkie i ziemskie.* – T.III. – Lwów, 1872. – S. 43.

Расп, Станіслав Кунасевіч, Фредерик Папе та інші⁶¹. Правда, деякі їхні вчені сучасники продовжували обстоювати традиційний погляд, що Львів заснував син короля Данила – князь Лев⁶².

На самому початку ХХ ст. точку зору І. Вагилевича, за якою засновником Львова був Данило Романович, приймає Михайло Грушевський. У другому томі своєї фундаментальної “Історії України-Руси” він пише: “Правдоподібно, Данило збудував тут місто, назвавши його Львовом на честь свого сина Лева, з нагоди його [...] постригів, що могли відбутися в 30-их рр. XIII в.”⁶³. Тут, крім іншого, великий історик зробив, на наш погляд, два важливі висновки: по-перше, що Львів був заснований з нагоди “постригів”, тобто з приводу воїнського посвячення князя Лева, а по-друге, що це сталося наприкінці 30-их рр. XIII ст., тобто тоді, коли Романовичі заснували низку інших міст, зокрема Холм.

Авторитет М. Грушевського вирішально вплинув на подальшу історіографію, так що до початку 80-их рр. ХХ ст. практично у всіх публікаціях, присвячених історії Львова, домінувало твердження, що столицю Галичини заснував князь Данило Романович і назвав її на честь свого сина Лева⁶⁴.

⁶¹ Див.: *Шараневич І.* Стародавний Львов (от року 1250-1350). – Львов, 1861. – С.12; *Його ж:* Где стоял первістный королем руским Данилом для сына своего престолонаследника збудованный Львов? // *Шараневич І.* Географическо-историческіи статьи (С Временника Ставропигийского Института на р. 1876). – Львов, 1875. – С. 24-46; *Його ж:* Исторический очерк о ставропигийской церкви Успения Пресвятой Богородицы // Юбилейное издание в память 300-летнего основания Львовского Ставропигийского Братства. Т. I. – Львов, 1886. – С. 1; Правда, в іншій своїй публікації з 1886 року І. Шараневич уже твердить, що “город Львов... князь Лев Данилович создал”. Див.: *Шараневич І.* Указания в писанных источниках, а особенно в документах и актах до археологических исследований. – Львов, 1886. – С. 23-24. (Можливо, це редакторський недогляд); *Петрушевич А. С.* Лингвистическо-исторические исследования о начатках города Львова и окрестностей его. – Вып. 1. – Львов, 1893. – С. 17; *Widmann K.* Kościół św. Jana Chrzcziciela we Lwowie. – Lwów, 1869. – S. 28-29, 37; *Rasp C. W.* Beiträge zur Geschichte der Stadt Lemberg. – Wien, 1870. – S. 3, Anm. 2; *Kunasiwicz S.* Przechadzki archeologiczne po Lwowie. – Zesz. 2-3. – Lwów, 1876. – S. 134; *Papée F.* Historia miasta Lwowa w zarysie. – Lwów, 1894. – S. 13-14; *Drexler I.* Wielki Lwów. Le Grand Léopol. – Lwów, 1920. – S. 6; *Peplowski S.* Gdzie stał stary Lwów? // *Dziennik Polski.* – Lwów, 1890. – № 51. – S. 1.

⁶² Див.: *Czółowski A.* Lwów za ruskich czasów. – Lwów, 1891. – S. 18-19; Пізніше А. Чоловський скорегував свою думку і твердив, що Львів заснував князь Данило “близько 1250” року, а Лев допомагав йому в розбудові міста. Див.: *Czółowski A.* Historja Lwowa od założenia – do roku 1600. – Lwów, 1925. – S. 4; *Його ж:* Z przeszłości dziejowej Lwowa // Lwów dawny i dzisiejszy. Praca zbiorowa pod redakcją В. Janusza. – Lwów, 1928. – S. 1.

⁶³ *Грушевський М.* Історія України-Руси. – Т.2. – Київ, 1992. – С. 471-472.

⁶⁴ Див.: *Крип'якевич І.* Львів. Його минушина і теперішність. – Львів, 1910. – С. 2; *Його ж:* Історичні проходи по Львові. – Львів, 1932. – С. 3; *Карпович В.* [Януш Б.] Старий Львів. – Ч. I. Княжа доба (XIII-XIV вв.) // Стара Україна. Часопис історії і культури. – Львів, 1924. – №1. – С. 6; *Голубець М.* Історія Львова від найдавніших часів / М. Голубець // Львів: Провідник по Львові. – Львів, 1925. – С. 87; *Зубик Р.* Княжий Львів – посередник між Сходом і Заходом / Р. Зубик // Назустріч. – Львів, 1936. – Ч. 5; *Його ж:* Княжий Львів / Р. Зубик // Львів. Літературно-Мистецький збірник. В 700-ті роковини заснування княжого міста. – Філадельфія, 1954. – С. 5-11; Нариси історії Львова / Відп. ред. І. П. Крип'якевич. – Львів, 1956. – С. 3, 22; Історія Львова. Короткий нарис. – Львів, 1956. – С. 8.

Однак, багатівікова історична традиція, яка, починаючи з XV ст., вважала засновником Львова князя Лева Даниловича, не пропала безслідно. В 1936 р. відомий львівський історик Теофіль Коструба опублікував розвідку, в якій доводив, що Львів заснував Лев Данилович. Новим аргументом на користь цієї версії послужили йому дві монаші традиції: східна (василіянська) і західна (домініканська), які з давніх-давен послідовно голосили, що засновником Львова був князь Лев⁶⁵.

Уже в ближчі до нас часи інший відомий львівський історик Ярослав Ісаєвич опублікував опис Львова німецького домініканця Мартіна Груневега, додавши до нього науковий коментар. У ньому Я. Ісаєвич здійснив спробу примирити і поєднати обидві точки зору. Він, зокрема, писав: “Лев, який був уже дорослим і допомагав батькові у військових походах, міг відігравати істотну роль як безпосередній керівник будівництвом нового міста, даного йому в уділ”⁶⁶. Цей здогад Я. Ісаєвич розвинув у наступних своїх дослідженнях з історії Львова, в яких твердить, що до заснування міста під назвою Львів причетні батько і син: “Данило здійснював загальне керівництво будівництвом Львова та інших міст, а Лев безпосередньо очолював спорудження граду, який мав стати (як вказує сама назва) його уділом”⁶⁷. З цією думкою Я. Ісаєвича погоджується сучасний історик Львова Ярослав Книш⁶⁸. До неї схиляється польський дослідник історії Львова Лешек Подгородецький⁶⁹.

А тепер повернімося до Мішеля Ле Кієна. Він, як ми вже знаємо, однозначно ствердив, що Львів був заснований 1240 р. саме “руським князем Левом”. Отож виникає питання: чи міг юний княжич Лев самостійно заснувати місто у вказаному році? Рік народження Лева Даниловича точно не відомий. Історики сходяться на тому, що народився він перед 1229 роком. Зокрема, М. Грушевський вважав, що Лев народився 1225 року⁷⁰. Дату народження Лева між 1225-1229 рр. окреслюють відомі генеалоги Л. Войнович та Даріуш Домбровський⁷¹. Подібно вважає Я. Книш⁷². У кожному разі, на 1240 рік Лев уже досягнув повноліття (як на середньовічні мірки)⁷³, адже з Галицько-Волинського літопису знаємо, що в цьому році Данило брав його з собою в Угорщину, щоб

⁶⁵ Див.: *Коструба Т.* Початки Львова / Т. Коструба // Українські Вісти. – Львів, 1936. – № 7. – С. 3.

⁶⁶ *Ісаєвич Я.* Найдавніший історичний опис Львова. – С. 107.

⁶⁷ *Історія Львова.* – Київ, 1984. – С. 15; *Ісаєвич Я.* Як виникло місто під назвою Львів / Я. Д. Ісаєвич // Львів: Історичні нариси. – Львів, 1996. – С. 16-17.

⁶⁸ Див.: *Історія Львова.* У трьох томах. Т.1. – Львів, 2006. – С. 55.

⁶⁹ Див.: *Podhorodecki L.* Dzieje Lwowa. – Warszawa, 1993. – S. 10.

⁷⁰ *Грушевський М.* Історія України-Руси. – Т.3. – С. 568.

⁷¹ *Войтович Л.* Княжа доба на Русі: портрети еліти. – Біла Церква, 2006. – С.497; *Dąbrowski D.* Rodowód Romanowiczów książąt halicko-wołyńskich / Biblioteka Genealogiczna. – Т. 6. – Poznań-Wrocław, 2002. – S. 103.

⁷² Див.: *Історія Львова.* У трьох томах. Т.1. – С. 54.

⁷³ За традицією, яка встановилася у латинській Європі в середні віки, повноліття наступало при досягненні 14 років (т. зв. конфірмація). Якщо взяти до уваги той факт, що Романовичі були тісно пов’язані з католицькими правлячими дворами та латинською культурою, то висловлена нами думка має під собою ґрунт.

посватати для нього угорську принцесу⁷⁴. Більше того, є обґрунтовані припущення, що близько 1240 року Данило віддав йому в уділ Перемишльське князівство⁷⁵. Отже фізично й морально Лев Данилович міг цілком заснувати місто 1240 року і назвати його своїм іменем. При цьому, без сумніву, не обійшлося без порад та санкції на цю акцію з боку князя Данила. Але наріжний камінь під фундамент міського замку заклав напевно сам Лев, можливо навіть, з нагоди свого повноліття. Ми цілком згодні з аргументами професора Л. Войтовича, якими він обґрунтовує погляд, що засновником Львова був саме Лев Данилович. Отож Л. Войтович пише: “Данило Романович ввійшов у традицію як містобудівник. Сумнівів немає. Він заснував немало міст, зокрема Данилів, Холм, Стіжок. Але Львова він не заснував. Про це, принаймні, немає жодної вістки у жодному джерелі. Більше того, всі пізніші хроністи (Груневег, Кромер, Альнпек, Окольський, Зиморович), всі поети XVI- XVII ст. називали засновником міста князя Лева Даниловича. На Галицькій брамі був латинський напис: “Князь Лев заклав мені підвалини. Нашадки дали ім’я Леонтополіс” [...]. На той час князь Лев Данилович тримав Перемишльське князівство і відзначився у битві під Ярославом”⁷⁶.

На закінчення зупинімося ще на одній проблемі, що стосується часу виникнення Львова. Історики XIX ст., після того як з Галицько-Волинського літопису стало відомо, що Львів існував уже в 50-их рр. XIII ст., висловлювали різні здогади про дату його заснування, вказуючи, зокрема, на часовий проміжок між 1245 – 1255 роками. При цьому автори цих дат виходили із засади, що Львів мусів бути заснований після монголо-татарської навали 1241 р., адже тоді, мовляв, наспіла потреба зміцнити державу новими укріпленими замками й містами. Така точка зору і справді виглядає логічною. Однак, не менш логічним видається і таке міркування: малоімовірно, щоб Романовичі засновували нові міста після татарського погрому 1241 р., коли першочерговим завданням було відбудовувати та укріплювати зруйновані ординською навалою вже існуючі міста. З Галицько-Волинського літопису знаємо, що тоді Романовичі саме цим займалися, що викликало незадоволення в Орді, і ханський воєвода Бурундай навіть наказав Данилові розкидати новозбудовані укріплення. Водночас, на підставі окремих повідомлень цього ж літопису можна зробити висновок, що бум закладання та розбудови нових міст в Галицько-Волинській державі припадає на другу половину 30-их рр. XIII ст., коли були засновані міста Угровськ, Холм (1237 р.), і Данилів⁷⁷. Ми бачили, що таку думку вже в середині XIX ст. висловив І. Вагилевич, її підтримав на початку XX ст. М. Грушевський, а в кінці цього ж століття її потвердив Я. Ісаєвич такими словами: “Є всі підстави

⁷⁴ Див.: ПСРЛ. II. – Стб. 785-787.

⁷⁵ Див.: *Войтович Л.* Князівські династії Східної Європи (кінець IX – початок XVI ст.). Склад, суспільна і політична роль. Історико-генеалогічне дослідження. – Львів, 2000. – С. 227.

⁷⁶ *Войтович Л.* Данило Галицький. Загадки і проблеми // Галицька Брама. № 9-10 (81-82): Король Данило та його син Лев. – Львів, 2001. – С. 15-16.

⁷⁷ Див.: ПСРЛ. – Т.2 – Стб., 842; *Грушевський М.* Історія України-Руси. – Т. II. – С. 381; *Крип'якевич І.* Галицько-Волинське князівство. Вид. 2-е. – Львів, 1999. – С. 34; 40.

вважати, що укріплений град Львів збудовано одночасно з Холмом, або невдовзі після Холма⁷⁸.

Нам також здається, що заснування міста Львова логічно вписується в цей період. Саме тоді амбітні Романовичі, відчуючи потенційну загрозу зі Сходу, що так грізно заявила про себе 1237 р., та готуючись до вирішального зудару з Угорщиною за Галичину, стали зміцнювати свою державу укріпленими замками, навколо яких почали виникати нові міста. Прикметно, що саме в цей час вони засновують нові церковні єпархії, спершу в Угровську, а згодом в Холмі⁷⁹.

Наші висновки, звісно, не слід сприймати як істину в останній інстанції. Необхідні додаткові аргументи, які підтверджували б цю нововідкриту нами дату заснування Львова. Сподіваємося, що це повідомлення збудить інтерес серед істориків, і вони висловлять свою думку щодо вірогідності звістки Мішеля Ле Кієна.

Ivan Paslavskyy. NEWLY BROUGHT TO LIGHT DATE OF THE FOUNDATION OF L'VIV

⁷⁸ *Ісаєвич Я.* Як виникло місто під назвою Львів / Я. Ісаєвич // Львів: Історичні нариси. – Львів, 1996. – С. 16.

⁷⁹ Див.: ПСРЛ. – Т.2 – Стб., 842; *Голубинский Е.* История русской церкви. 2-е изд. – Т. I, 1-ая пол. – Москва 1901. – С. 699; *Щапов Я. Н.* Государство и церковь Древней Руси X-XIII вв. – Москва, 1989. – С. 52-54; *Poppe A.* Biskupstwa na Rusi: 988-1300 / *A. Poppe* // States, societies, cultures: East and West. Essays in Honor of Jaroslaw Pelenski. – New-York, 2004. – P. 843.